

ТАНЕКЕ

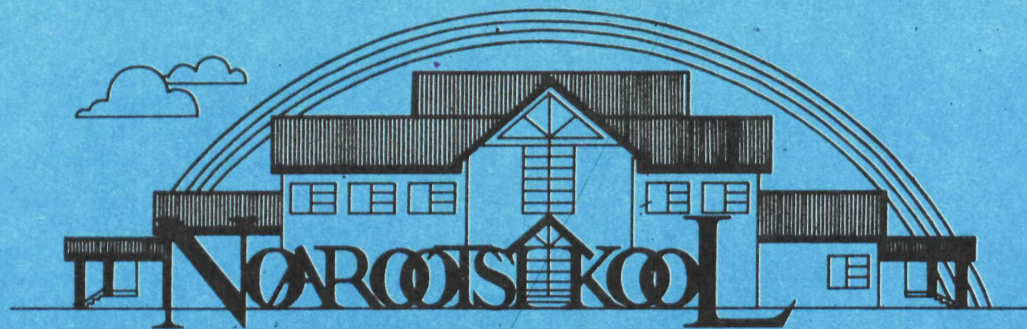
ISSN 0134-7266

1990

2

Noarootslased õpivad rootsi keelt

Pürksi, Spithami, Einby, Hosby, Österby — kõik need on Rootsi päritoluga kohanimed. Kus need paigad olla võivad! Rootsi maal kindlasti. Aga ei! Selliseid nimesid kannavad Lääne-Eesti mereäärsed külad Noarootsi ümbruses.

Nende paikade ajalugu ulatub aastasadade taha. Siis, kui Noarootsi veel saar oli, tulid sinna elama esimesed rootslased. Aegapidi sai see maanurk koduks paljudele rootslastele. 1944. a., veidi enne seda, kui Nõukogude väed Eestisse tulid, lahkus palju rannarootslasi üle mere Rootsimaaale. Paljudeks aastateks jäid ainsaks sidemeks siiajäänud ja äraläinud sugulaste vahel kirjad. Seepärast pole ka imestada, et praegu mõistavad rootsi keelt veel vaid vanemad inimesed.

Sellest sügisest õpivad Noarootsi kooli kõik klassid rootsi keelt. Keeleõpetaja magister Manfred Stenberg tuli siia otse Rootsist, tema lapsepõlvkodu on aga Rigulda külas — seega omakandimees. (Magistriks kutsutakse Rootsis meesõpetajaid.) Õpetajal kerge ei ole, lastel ka mitte. Oktoobrikuus polnud veel õpikuid. Magister Stenberg arvas selle kohta mõrult, et teda on metsa saadetud puid lõhkuma, kuid kirvest pole kaasa antud. Päris esimestel koolipäevadel kogus õpetaja salga lapsi kokku ja mindi jalutama. «Mis puu see on?» küsis õpetaja. «Lepp.»

«Rootsi keeles on lepp «al».»

«Jalakas,» — «Alm».

Magister ütles, et eesti lapsed tunnevad puid, lilli, taimi paremini kui rootsi lapsed.

Õpetaja kirjutas taimede, värvide, kehaosade nimetused sedelitele. Ühele poole rootsi keeles, teisele poole eesti keeles. Õppimine algas.

Olin Noarootsi koolis veidi enne esimest vaheaega. Sel päeval olid rootsi keele tunnid 1. ja 2. klassis. 2. klassi lapsed nägid vaeva oma sugulaste nimetamisega. Üles loeti vanemate, vana-vanemate, õdede, vendade, onude, tädide nimed. Suminat ja sekeldamist oli parasjagu. Magister Stenberg tundus olema nõudlik õpetaja. Aga laste omavahelised jutud ja pingist ärakäimised teda ei seganud. Paremad said kiita või sõbraliku õlalepatsutuse. Õpetaja jäi rahule Silvia vastustega. Vahe-tunnis rääkis Silvia, et tema *mamma* ja *pappa* räägivad rootsi keelt. Nii kutsutakse neil kodus vanaema ja vanaisa. Need sõnad on ka rootsi keeles — *mamma* on ema ja *pappa* isa.

Ka Vallo perekond on põlised noarootslased. Isa oli Vallole sügisel öelnud, et teda enam kooli ei võeta, nüüd peab Vallo teda õpetama hakkama. Mõnikord õhtul loebki isa poja vihikust rootsi keelt. Naljakas lugu küll, et isa poja pealt õpib. Aga kui järele mõelda — rohkem kurb. Rannarootslastele jätkus eestlaste kõrval eluruumi 700 aastaks. Viimasest poolest sajandist piisas, et see väike rahvakild on meie maalt kadumas. Täna võivad Noarootsi põlised elanikud rõõmustada — lapsed pusivad koolis jälle rootsi keelt.

EESTI KOOL ROOTSIMAAL

Sulle pole ju uudis, et palju eestlasi ka väljaspool Eestimaad elab. Ja ega sind üllata seegi, et Eestimaa on olnud koduks paljudele teistest rahvustest inimestele. Eesti Vabariigi ajal lubas meie valitsus siin elavatel rootslastel oma lastele koole avada. Tänu sellele tohivad nüüd Rootsis elavad eestlased Rootsimaal koole pidada. Kanada eestlastel näiteks sellist õigust ei ole. Rootsis on kaks eesti kooli. Suurem asub Stockholmi vanalinnas, Tallinna vanalinna sarnases kaunis väikeste tänavatega linnajaos. Kui tähelepanelikult vaadata, leiab kooli värava kohalt kirja «EESTI KOOL». Tänavu saab see kool juba neljakümne viie aastaseks. Algul õppisid siin sõja ajal põgenenute lapsed, siis omakorda nende lapsed. Nüüd on Stockholmi kooli tulnud ka alles hiljuti Eestist lahkunud lapsi. Neil on esialgu raske, sest siin tuleb õppida nii eesti kui ka rootsi keeles. Rootsimaal pole ju rootsi keelela midagi teha. Sõpradega õues ja inimestega tänaval rääkides eesti keelest kasu ei ole.

Tallinnast tulnud tüdruk Katrin rääkis: «Olgugi siin rohkem asju, väiksem kool, paremad söögid ja vähem õppida. Eestisse jäid sõbrad, ja see on palju tähtsam.»

Keset läbini rootsilikku Stockholmi on muidugi imelik leida üheskoos 123 eesti keelt oskavat last ja veel

23 eesti õpetajat. Veider on näha eestikeelseid kirju, plakateid, kaarte ja lippe. Rootsis sündinud lastele on eesti kool ainus koht eesti ajaloo, kirjanduse ja kultuuriga tutvumiseks. Ainus võimalus väljaspool kodu eesti keelt rääkida ja eestlaste keskel olla. See tunne, ma arvan, seobki eesti kooli väikseks sõbralikuks pereks.

Kui õpetaja Merikesel sünnipäev oli, joonistasid kõik lapsed talle kaardi. Pooltel neist oli Pika Hermannini torn sini-must-valge lipuga. Lisaks tavalistele õppeainetele ja rootsi keelele õpitakse siin ka usuõpetust, kodanikuõpetust ja saadakse hindedeid käekirja eest. Eesti kooli juhtaja Richard Norvelli arvates on Eestist tulnud lastel algul ilusam käekiri. Nemad ju alustasid kirjutamist sulepeaga.

Koolivormi Rootsi koolides ei kanta. Tavaliselt ka keegi ei riidle ega pahanda. Isegi hiline mis eest mitte. Kodudest kooli on pikk tee, ja paljud, mis teel juhtuda võib. Igaüks püüab küll õigeks ajaks kohale jõuda, nõnda on Rootsimaal kombeks.

Stockholmi Eesti Koolis käib külalisi Eestist peaaegu iga päev. Aga eks olegi ju vaatamist väärt ime see, kuidas väike rahvas suure rahvas sees nii visalt püsib.

TIIU VILU

Illustreerinud JUSS PIHO

Üle linna kutid

KAJA PRÜGI

Kui me Kusti ja Otiga rongi pealt tulime, leidsime platvormi kõrvalt roostetanud tünni. «Ohhoo!» hüüdis Kusti ja lõi tünni jalaga. «Küll kõmiseb!» kiitis Ott. «Kõmiseb veel vägevamalt, kui tünn trepist alla lasta,» arvasin mina. Vedisin tünni platvormile ja... «Ahoi!» hüüdis Kusti. «Küll alles koliseb!» rõõmustas Ott. Tõepoolest, kolin kajas kaugele ja õuekoerad hakkasid haukuma. «Me oleme üle linna kutid!» hõikasin ja keksisin tünnile järele.

Siis sikutas Kusti tünni üles, mina hüüdsin «Ahoi!» ja Ott üürgas: «Üle linna kutid!» Parajasti, kui Ott tünni üles vedis,

jäi üks halli peaga mees trepi kõrvale seisma. «Niimoodi kolistada oskab iga tita,» ütles ta. «Aga katsuge tünn nõnda alla veeretada, et ühtki krõpsu ei kosta.» Nüüd läksime Kustiga Otile appi. Tasa-hilju, aste-astmelt veeretasime tünni trepist alla. Koerad jäid vait ja onu kiitis: «Osavad poisid!»

Tõstisime tünni platvormi varju ja pühkisime käed kobrulehe sisse puhtaks.

«Ah, mis see meeste käes on,» ütlesin mina tagasihoidlikult. «Käkitegu,» kiitis Kusti takka. «Oleme ju üle linna kutid!» lõi Ott rinna ette.

Õues mängisid lapsed äraarvamise mängu. Kes seda mängu siis ei teaks! Keegi mõtleb endamisi ühe sõna. Teised hakkavad selle kohta küsimusi esitama. «Jah» ega «ei» vastata ei tohi. Kes arvab peidus sõna kõige enne ära!

«Mul on mõeldud,» ütleb kirjute põlvikutega pikapatsiline tüdruk. «See sõna on üks koht.»

Kohe hakkab küsimusi sadama.

«Kas see koht on suur!» «Võib-olla.»

«Aga kas ilus ka!» «Ilmselt.»

«Kas seal on soe!» «Küllap.»

«Ja puhas!» «Mm, loodetavasti.»

«Kas see koht asub ligidal!» «Vististi.»

«Kas seal on taimi või loomi!» «Võimalik.»

Äraarvamise MÄNG

HILLI RAND

«Aga lapsi!» «Ehk ongi.»
«Kas see koht on magus ka!»
Hi-hi-hi, kui naljakas küsimus, mida need pisikesed kõik välja ei mõtle!
Aga nojah: «Arvatavasti on magus ka.»
«Kas seal lauldakse?» «Kindlasti.»
«Ma tean, see on mingi kontserdisaal!»
«Sugugi mitte.»
«Kas seal süüakse?» «Teadagi.»
«Siis on see üks kohvik!» «Kaugel sellest.»
«On see niisugune koht, kuhu kõik tahavad minna!» «Usutavasti.»
«Kas sellepärast, et seal on hea olla?»
«Mõistagi.»
«Ja lõbus ka!» «Kahtlemata.»
«Huvitav, kas seal huvitav ka on?»
«Muidugi.»

«Äkki on see teater!»
«Üldse mitte.»
«Oi, ma tean, ma tean, see on vist kool!»
«Mine nüüd, kas siis kooli tahavad kõik minna! Seal pole nii väga ilus ja puhas ja soe ja üldse. . .»
«Aga koolis ju lauldakse ja süüakse. Seal on palju lapsi ja lõbus on ka.»
«Vasta siis, kas on kool!»
«Mk-mm.»
«No näed.»
«Kas selles kohas mängida ja joosta võib?»
«Selge see.»
«On see koht niisugune. . . hästi hubane ja külalislahke!»
Oo, milline kaval küsimus! «Loomuli-

kult.»
«Ja seal võib teha, mida ise soovid!»
«Arusaadavalt.»
«Ma juba aiman. Kas iga päev peab selles kohas olema!»
«Tingimata.»
«Ma ka juba aiman.»
«Ja mina.»
«Aga mina tean — see on kodu!»
«Ilmselgesti õige. Lõpuks ometi arvasite ära!» naerab pikapatsiline ja kergitab põlvikut.
Üks kolmanda korruse aken lükatakse lahti: «Ristel, sööma!» «Juba ma tulen.»
Pikapatsiline Ristel kepsleb minema, ise rahul, et suutis välja mõelda sellise sõna, mida keegi nii kaua ära ei arvanud.

EVII PROOSA Miks ronk virk on

Vanasti olnud ronk kõige laisem lind. Ei ta viitsinud pesa punuda, mune muneda ega poegi välja haududa. Teistel lindudel lendavad pojad juba pesast välja, kaugel see sügiski, aga ronk alles veab pesapalke kokku.

Vanataat rielnud rongaga: «Laiskvorst! Kui sa nii kaua venitad, kuidas sa lapsed üles kasvatada jõuad? Talv tuleb enne kätte! Kui sa õigel ajal pesa ei tee ja mune ei haudu, kooruvad sinu munadest mitte rongalapsed, vaid viletsad hakipojad!»

Hakipoegi ronk ei tahtnud. Tahtis rongapoegi.

Sellest ajast on ronk kevadel esimene pesitsema: juba märtsis istub munadel.

Tegelikult pesitseb ronk varakevadel sellepärast, et siis sulavad lume alt välja talvel hukkunud loomade korjused. Need on ronkadele toiduks.

Iga linnu munadest kooruvad ikka ainult tema pojad.

Kaaren Kaarlil on veebruaris kibedad tööpäevad. Nimelt arvab vanarahvas, et 2. veebruaril — küünlapäeval — paneb kaaren paika esimese pesarao. Külmal ajal pole ehitamine kerge. Kaarel teab, et...

küünlapäev on tähtis teistelegi metsaelanikele. Karu pidavat just sel päeval pesas teise külje pöörama. See tähendab: pool talve on läbi.

veebruari kutsutakse ka hundikuuks, sest siis hundid usinasti jahti peavad. Huntidest peab Kaarel lugu. Kaarnad käivad ju huntide murtud korjustel maiustamas. Kibeda külmaga on iga hea suutäis hinnas.

kraadiklaasi valmistas Rootsi teadlane Anders Celsius 1741. aastal. Hiljem tehti kraadiklaas pisut ümber ja nüüd kasutatakse seda kogu maailmas. 0 kraadi juures tuleb veele jääkirme peale ja 100 kraadi juures läheb vesi keema.

EET TUULE Kasukas

Läksime Aarnega parkmetsa. Ilm püsis varakevadiselt tujukana. Kombinesoon oli väikemehele just parajalt soe. Männikus hüples palju oravaid. Julged linnaloomad lippasid mööda teid ja manguisid maiustusi. Ja süüa said nad jalutajatelt rohkesti. Suure kivi juures märkasin käbikuningat, kes erinevalt teistest punast karva oli.

«Vaata, üks Miki on enne sind suveriided selga pannud,» osutasin oravale.

«Eks ta on vist hästi karastatud,» arvas Aarne.

Paar tundi hiljem jõudsime uuesti suure kivi juurde. Ilm oli vahepeal külmemaks läinud. Isegi metsas lõõtsutas jääne tuul. Samas, kus ennist suvise karvaga Mikit uurisime, sitsis nüüd koheva halli kasukaga orav.

«Näe, ta on oma suvekasuka uuesti talvise vastu vahetanud,» imestas poiss.

veebruari on meil sageli kõige külmem ja tuisusem kuu. Kõige madalamad külmakraadid maailmas on mõõdetud kaugel Antarkikas. 1983. aastal näitas seal kraadiklaas 89 külmakraadi.

veebruari teisel teispäeval peetakse vastlapäeva. Vanasti ei lubatud sel päeval kedrata ega muud käsitööd teha. Vokki tuntakse Eestimaal juba pikka aega. Mõnel pool kedrati vokiga juba 300 aastat tagasi. Kogu Eestimaal sai vokka tuntuks ligi 200 aastat tagasi.

vastlapäev on liulaskmispäev. Kõige varem hakati kelgutamisvõistlusi pidama Norras. Erilised kelgurajad ehitati ja korraldati ka esimesed rahvusvahelised võistlused mõõdu-
nud sajandil Šveitsis.

Olympiamängude kavva kuulub kelgutamine 1964. aastast.

Illustreerinud HILLAR METS

Illustreerinud JARONA ILO

JAA NUS TAMM

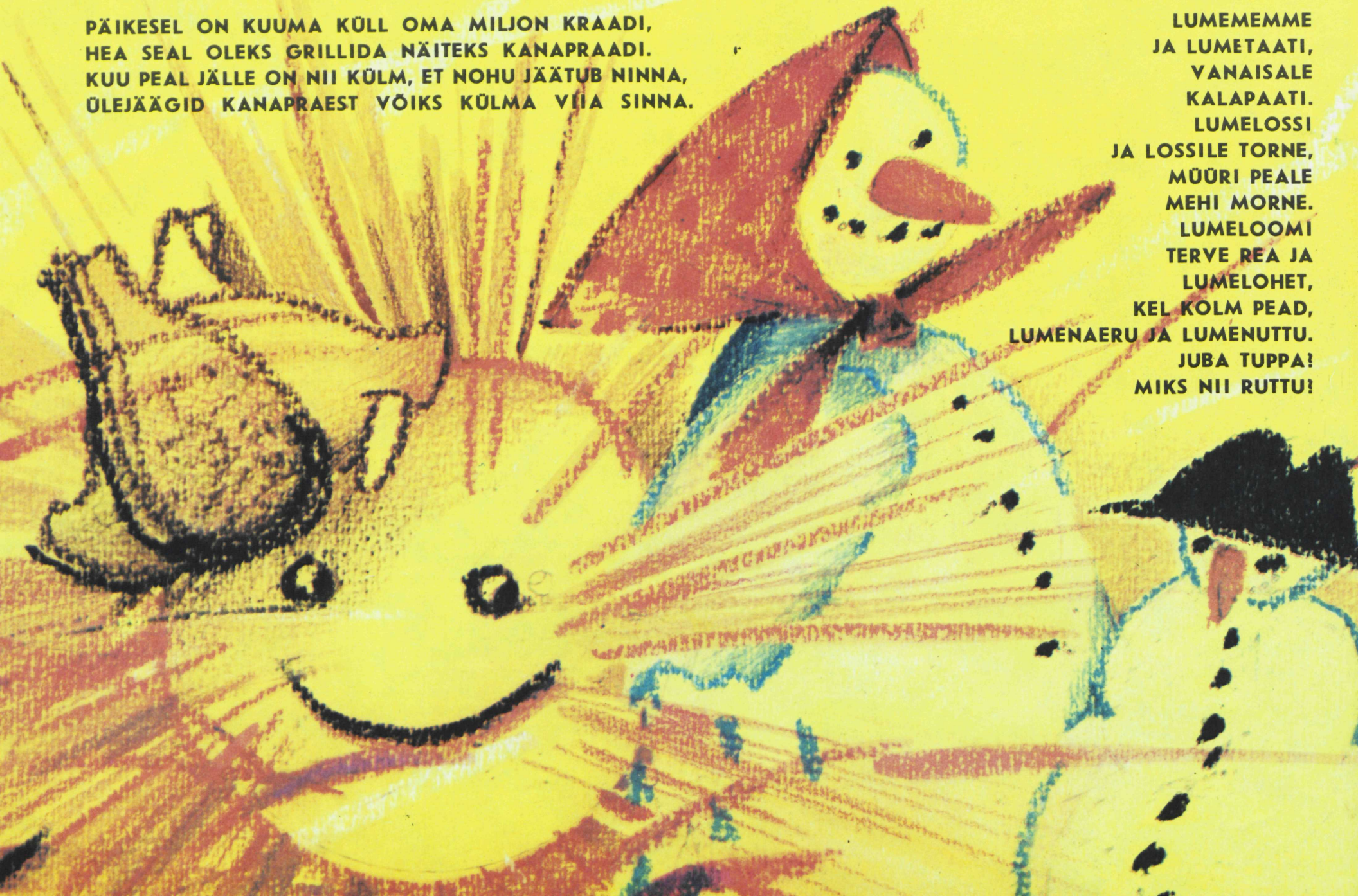
Mis ma asjast arvan

PÄIKESEL ON KUUMA KÜLL OMA MILJON KRAADI,
HEA SEAL OLEKS GRILLIDA NÄITEKS KANAPRAADI.
KUU PEAL JÄLLE ON NII KÜLM, ET NOHU JÄÄTUB NINNA,
ÜLEJÄAGID KANAPRAEST VÕIKS KÜLMA VIIA SINNA.

MILVI PANGA

Mida saab lumest teha

LUMEMEMME
JA LUMETAATI,
VANAIKSALE
KALAPAATI.
LUMELOSSI
JA LOSSILE TORNE,
MÜÜRI PEALE
MEHI MORNE.
LUMELOOMI
TERVE REA JA
LUMELOHET,
KEL KOLM PEAD,
LUMENAERU JA LUMENUTTU.
JUBA TUPPA!
MIKS NII RUTTU!

**VÕIMATU USKUDA, ET TA EI TEA
PALJU ON PÜGALAIK PEALE KOITU.
SUKELDUB. HINGE KINNI MA PEAN
— TALVEL LIND JÖEST OTSIB TOITU.**

**VARUSTUS OTSIJAL NAPIMAST NAPIM.
VARBADKI PALJAD. MUL KÜLM PUREB VILTI.
NÄIB, ET KÕIK KORRAS ON VÄIKESEL PAPIL.
HARVA EESTIMAAL NÄED SELLIST PILTI.**

Kes sai endale kavaluse

Nogai muinasjutt

Jah, just ükskord ennemuistsel ajal, lausa maailma sünni päevil, jagati inimestele oskusi olla ja elada. Ka loomad, linnud ja kalad olid osa saamas. Aga nemad ei kärsinud kannatada. Haarasid selle, mis parasjagu ette juhtus. Seda viisi võttis kana küll tiivad, aga ei taibanud hoopiski, et tiibadele lisaks peaks ta paluma ka oskuse lennata. Hunt jälle haaras endale targad jalad, aga unustas hoopiski, et targad jalad ei suuda midagi teha, kui tark pea pole neid juhtimas. Nii need loomad ja linnud ja kalad seal sagisid ja sekeldasid, tülitsevad tiibade ja jagasid jalgade pärast ja kellelgi polnud himu kavalust endale küsida. Vedeles teine niisama maas. Üks inimene juhtus sealt mööda minema, võttis kavaluse kaasa. Rebane oleks ka tahtnud kavalust endale saada, aga jäi hiljaks. Sai ainult natuke nuusutada. Sealt tal see taibukuski.

Lastele jutustanud ANDRES JAAKSOO

Illustreerinud REGINA LUKK

Lõuna-Rootsis Göteborgi Eesti Koolis õpib kõigest kolmkümmend kolm õpilast ja töötab vaid viis õpetajat. Et õpilasi nii vähe on, peavad 1. ja 2., 3. ja 4., 5. ja 6. klass koos õppima.

Koolipäeva alustades tõusevad kõik klassis püsti. Korrapidaja tuleb klassi ette, keerab uue kalendrilehe ja loeb. . .

Teised kordavad:

Armas Taevane Isa,
tule meie juurde
ja õnnista meie tööd.

Eesti vabariigi aastapäev

Nüüd saab jälle Eesti sini-must-valge lipp lehvida Pika Hermannii lipuvardas.

1988 oli Eestile suur aasta. Siis laulsid eestlased endale rohkem vabadust ja nüüd saavad eestlased jälle pidada Eesti Vabariigi aastapäeva.

Eelmisel aastal sõitsin ma Eestisse vaatama, kuidas eestlased seda päeva pühitsevad. Kõik jooksid mulle Raekoja ees vastu ja marssisid Pika Hermannii juurde. Seal tõmmati lipp üles. Varsti olid kõnelejad Raekoja juures. Iga kõne tundus olevat viis tundi pikk. Ka mina pidin kõnet pidama. Ma ütlesin, et toetan Eestimaad ja tema rahvast ja et kui Eestimaa saab vabaks, siis tulen tagasi ja võtan rootslasi kaasa. Nemad ma võtan kaasa, et terve Rootsi riik näeks, kui ilus Eesti on. Nende sõnadega ma astusin lavalt maha ja läksin hotelli puhkama. Õhtul oli Tallinna eestlastel suur pidu Raekoja platsil. Ma olin natuke aega seal ja kell 19.20 läksin laeva peale, mis mind Helsingisse viis.

MARKUS KAMARIK, 12-aastane

Joonistanud REET RAE Tornimäe 9-kl. Koolist

Ühel sügishommikul ärkasin äratuskivide kolinnast. Ema oli minu mammutinaha istumiskivile valmis pannud ning mul tuli otsekohe meelde, et täna tuleb kooli minna. Võtsin lõkke kõrvalt paar sooja kastanit, leidsin kaljulõhest külma küpsetatud liha ning asusin teele.

Olin vaevalt Lohukivi teeristile jõudnud, kui nägin Suurt Peetrit, kes tuli ähkides koolikoopa poolt. Ta oli kivikirve varre koju unustanud. Et kiiremini jõuda, oli ta koolivormi tee äärde visanud ning lippas paljalt. Kui õpetaja oleks juhtunud seda nägema, oleks talle päevikukivi

Kiviajal koolis

AIVAR POHLAK

peale kindlasti märkus kraabitud. Koolivormi-mammutinaha pidid kandma kõik lapsed. Ainult Eve, kelle isa oli Tagametsa suguharu nõid, tuli vahel ilvesenahaga ja valetas, et süsi põletas mammutinaha augu. Tööõpetuse tunnis õppisime kivikirvest varre

külge kinnitama. Suur Peetergi jõudis õigeks ajaks tagasi. Kuid märkus kraabiti talle ikkagi, sest Väike Peeter oli õpetajale rääkinud, et Suure Peetri koolivorm vedeles maas. Suur Peeter müksas kättemaksuks Väikest Peetrit matemaatika kontrollitöö ajal nii, et see muna-kivist spikri suure kolinaga koolikoopa kivi-põrandale pillas. Muidugi sai õpetaja asjast aru ning kraapis Väikese Peetri päevikukivile kahe. Aga joonistustunniks, kus me koolikoopa seintele pilte tegime, olid Suur ja Väike Peeter ära leppinud ning joonistasid koos. Suur Peeter tegi mammuti ja Väike

Joonistanud TÕNU TRUU Lehtse 9-kl. Koolist

Kui kellelgi on sünnipäev, siis õpetajad õppimisega ei kiirusta. Selle asemel lauldakse häällilapsele sünnipäevalaul eesti, rootsi ja inglise keeles. Siis aga joonistavad kõik sünnipäevalapsele kingituseks kaardi. Valmis kaardid köidab õpetaja kokku ja need jäävad kogu eluks mälestuseks. Meie «Postipaun» on seekord Göteborgi Eesti Kooli õpilaste päralt.

Kunstnik

Oli kord üks kunstnik, kes joonistas üsna viletsasti. Ühel päeval tuli tema juurde türgi kuningas Sporzul Offhen ja tellis ühe ilusa suure maali. See pidi olema valmis enne, kui päike läheb looja. Kui kuningas jääb sellega rahule, saab kunstnik nii palju kulda, kui ta kanda jaksab. Aga kui ta ei jää rahule, siis raiutakse kunstnikul pea maha.

Kunstnik hakkas kohe maalima.

Trrr-rrrr-rrrr!

Telefon helises, aga kui ta vastas, oli keegi juba toru ära pannud.

Kunstnik sai väga kurjaks, aga ta maalis edasi.

Poole tunni pärast koputas keegi uksele. Kunstnik oli ikka veel kuri ja ta luges kümneni enne kui ukse lahti tegi. Seal ei olnud kedagi. Nüüd sai ta väga kurjaks. Nii kurjaks, et ei saanud maalida, siis sai ta nii kurjaks, et viskas kõik värvid maali peale. Siis vaatas kunstnik aknast välja ja nägi, et oli juba pime. Samal hetkel tuli türgi kuningas kirvega sisse.

«Näita mulle maali,» ütles kuningas.

Kunstnik näitas maali kuningale ja tema ütles:

«Hästi tehtud, mulle meeldib moodne kunst. Tule minu lossi ja võta nii palju kulda, kui sa jaksad kanda.»

Ja tema jaksas väga palju tõsta sellepärast, et ta oli kuri.

HALDUR ROHTLA, 12-aastane

Peeter seda taga ajava küti. Mul oli mammutist kahju. Vahetunni ajal, kui koopas kedagi ei olnud, joonistasin kütile suusad alla. Oli sügis ja nii ei jõudnud kütt mammutile järele. Ajaloo-tunnis rääkis õpetaja kiviaja algusest. Kui Suur Peeter küsis, mis enne seda toimus, vastas ta, et see oli nii ammu, et isegi Kivinämmenõid ei mäleta midagi.

Ja oligi selleks korraks kõik. Jälle algas koolivaheaeg. See kestab kuni tuleva sügiseni, siis tuleb mammutinahk selga tõmmata ning uuesti üheks päevaks kooli tulla. Enne koolikoopa juurest lahkumist läksime ning vaatasime

mammutipoega, kes ühes kõrvalkoopas elas. Järgmise aasta suvepraktikal pidime tema peal küttimist õppima. Mammutipoeg oli väga armas ning Väike Peeter ütles, et tema jääb parem istuma, aga jahipraktikale ei lähe. Kuid Suur Peeter rääkis, et istumajäämine on ohtlik, sest, nagu jutud käivad, kiviaeg hakkab ära lõppema. Uues ajas olevat ka kool teistmoodi, seal tuleb käia sügisest kevadeni. Aga mammutipojast oli meil sellegipoolest kahju. Olime õnnetud, kuni Suur Peeter välja mõtles, et äkki jäetakse kiviaja lõppedes mammutipoeg rahule. See mõte tegi meid rõõmsaks, kuigi

tagantjärele võib öelda, et asjata. Aga kust võisime meie teada, et peale kiviaega surevad mammutid hoopis välja.

Õhtul enne magamaminekut panin parajad kivid veeanuma kohale viltusele kiviriivile, kus need vaevalt püsisid. Kui nüüd hommikul mammutikari meie koopast müdinal mööda tormab, kukuvad kivid vette ning veeprintsmed äratavad mu üles. Mis sellest, et kooli minna pole vaja. Ega sellepärast või ometi kiviaega maha magada.

Oh nulupuu, oh nulupuu,
kui haljad on su oksad.

Nõnda kõlaks tuntud jõululaul täpsemas tõlkes keeles, millest see kord eesti keelde ümber pandi. Saksamaal ongi õige jõulupuu nulg. Mille poolest nulg kuusest erineb? Tema okkad on otsekuu laiaks litsunud ja alt kahe valkja pikitriibuga. Nulu käbi seisab oksal püsti justkui küünal. Talvel, kui käbi küpseks saab, ei varise ainult seemned, vaid ka käbisoomused. Käbi hakkab pudenema tipust ja viimaks on oksal alles vaid käbiroots. Eemalt vaadates tunneb nulupuu ära koore järgi. See on hallitooniline ja sile nagu lepalgi.

Ka nulu loomus ja elukombed on teistsugused kui kuusel. Kuuse peetakse varjutaluvaks puuks, kuid nulg kannatab varjus kasvamist veel paremini. Sellele viitavad ka tema tihedad okkad. Siberi taigas on vahel kogu metsaalune kaetud põlvkõrguse sügavroheline vaibaga. See on nulutihnik, mis ainsana hämaras metsaaluses lopsakalt vohada suudab. Nulu okkad püsivad okstel palju kauem kui kuusel. Kuuseokka iga on ligi kuus aastat, nuluokkal ligi kaksteist aastat. Kuna nulg nii harva okkaid vahetab, on ta väga hell õhusaasta suhtes. Mürgid, mis aastate jooksul okastesse imenduvad, ei kao ära, vaid kuhjuvad, kuni puu sureb. Linnades seepärast nulud elada ei suuda. Nulupuu jõulupuuna seisab toas haljana mitu nädalat kauem kui kuusk. Enamik nululiike elab paarisaja, üksikud neljasaja aastaseks. Kõige pikem teadaolev nulupuu maailmas kasvab Ameerika Ühendriikides ja on täpselt 100 meetri kõrgune.

Looduslikke nulumetsi laiub kõigis maailmajagudes põhjapoolkeral. Võimsamad nulumetsad, mida oma

Mayri nulu oks.

Pildistanud HENDRIK RELVE

Kaukaasia nulu mets Ritsa looduskaitsealal.

NULG

silmaga olen näinud, kasvavad Kaukaasias. Kord kevadtalvel tegime retke säärasesse metsa Ritsa looduskaitsealal. Ligipääs nulu ürglaande oli vaevaline. Aga kui pärale jõudsim, unustasime vintsutused. Mitmed puusambad olid läbimõduga tublisti üle meetri ja kõrgusega üle neljakümne meetri. Tüvedel väänles luuderohi ja lumest vabadel laikudel metsa all rohetas läikivaid igihaljaid lõunamaa rohttaimi. Sulava lume lõhn segunes nulu raske ja äravahetamatu aroomiga.

Omapärast hõngu eritavad peamiselt nulu okkad ning koor. Arstiteadlased on selgitanud, et aine, mida nulg õhku levitab, hävitab mitmeid haigusetekiitajaid, näiteks difteeriapisikuid. Ka männi- ja kuusemetsa õhk mõjub inimesele tervistavalt, kuid nulumetsa õhk olla kõigist okasmetsade õhkudest kosutavam.

Eestis suuri nulumetsi pole. Üksikud väheldased nulutukad on kasvama pannud inimene. Nulg on Eestimaal võõrpuu. Kummati tunneb ta end meie ilmastikus võrdlemisi koduselt. Pildil oleva mayri nulu pildistamiseks ei oleks tarvitsenud üldse sõita Lõuna-Kuriili saarele Vaikses ookeanis, nagu tegin mina. Piisavalt sõidust Rápina Sovhoostehnikumi parki, kus kasvab üks 24 meetri kõrgune käbisid kandev puu samast liigist. Mõned nululiigid meie parkides on kasvanud rohkem kui 30 meetri kõrguseks.

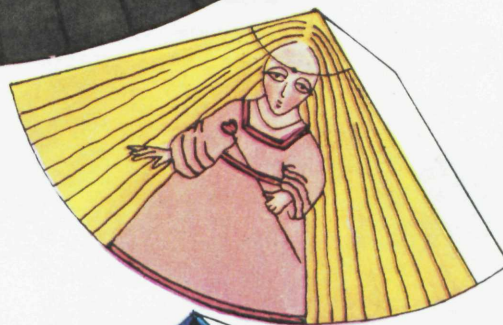
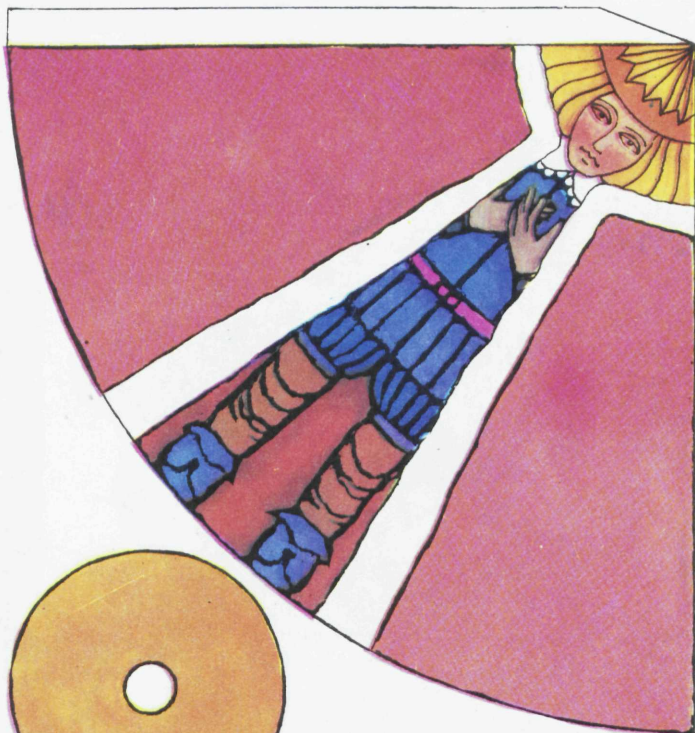
Kes tahab nulgu kodus kasvatada, arvestagu, et nulg nõuab kasvuks puhast õhku ja viljakat mulda. Ning kannatust peab nulu kasvataja samuti varuma. Noorelt sirgub enamik nululiike väga aeglaselt, esimese viie aastaga vaevalt kaelaba jao.

HENDRIK RELVE

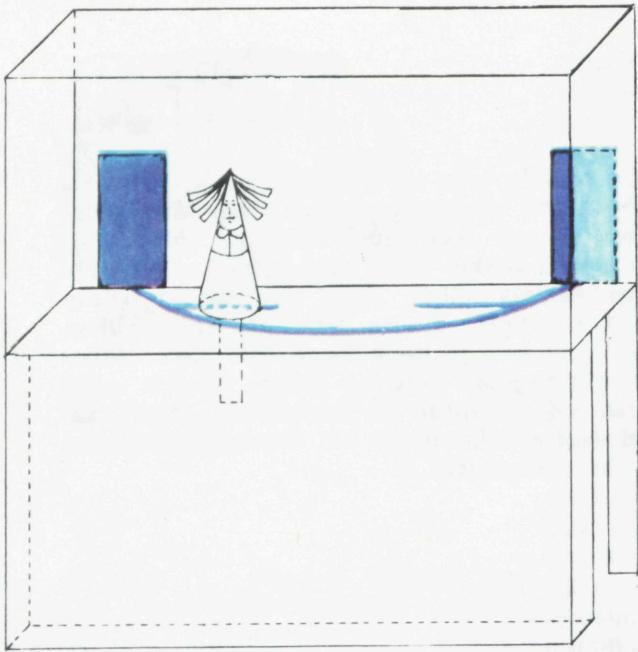
TEATER

Tee endale oma teater. Kõigepealt palu ema käest tühi kingakarp. Sellest saab lava, karbi kaanest aga lava alus. Näitlejad lõika välja ja kleebi kokku. Nüüd võta papiriba ja kleebi see näitleja külge. Selle abil saadki näitlejaid liigutada. Sinine ratas on kassi kübar. Kaunista lava ja pane ka teatrile nimi. Näitemängu tegelasi võid ise juurde mõelda, neile juukseid kleepida ja kaunistada. Vali, kas mängid «Tuhkatriinut» või «Saabastega kassi». Head mängimist!

TUHKATRIINU

SAABASTEGA KASS

ÕHUPILT

AINO PERVIK

Illustreerinud VIIVE NOOR

ÕHUS LENDAVAD LINNUD JA PUTUKAD. ÕHUST ON VÄGA RASKE PILTI TEHA. PEAB ÕHUST EI SAA ARUGI, ET TA ON PÄRISLT MÖTTEST ABI OTSIMA. OLEMAS.

ALLES SIIS, KUI ÕHUST PUUDU TULEB, ÜTLEVAD KÕIK:

«ÕHKU EI OLE. KÜLL ON UMBNE.»

SIIS VÕIB JOONISTADA ÕHUHALDJA.

ÕHUHALDJAS TAHAB, ET ÕHK OLEKS VÄRSKE JA PUHAS.